

Af Leá Héléne Bie, Nora Greenfort og Maiken Nawrocki.

Anmeldelse af

”Bogstaveligt – En grundbog i fonetik og fonologi for undervisere i læsning og stavning”

HELLE BONDERUP, LEKTOR I DANSK,
LÆRERUDDANNELSEN I AARHUS, VIA UC

”Bogstaveligt – En grundbog i fonetik og fonologi for undervisere i læsning og stavning”
Martin Hauerberg Olsen
Samfundslitteratur 2017

”Bogstaveligt” er en pædagogisk gennemgang af det danske sprogs lyde og relevant brug af lydskrift, sammenhængen mellem bogstav og lyd, hvor der peges ind i den daglige undervisningspraksis for læse- og staveundervisere i grundskolen, i ordblindeundervisningen og for undervisere af voksne læsekursister. Bogen anbefales til undervisere og studerende på disse områder.

Forfatteren Martin Hauerberg Olsen er kandidat i audiologopædi og har erfaring med undervisning i det danske sprog fra fx ordblindeundervisning, læreruddannelsen og efter- og videreuddannelse af fx læsevejledere. Martin Hauerberg har her forfattet en pædagogisk gennemgang af sprogets mindste dele. Det er forfatterens pointe, at denne viden er nødvendig for enhver, som underviser i læsning eller stavning, idet man som underviser er nødt til at have en eksplicit skriftsproglig bevidsthed og

et vist overblik over det danske sprogs opbygning, også sprogets mindste dele. Det er populært sagt ikke nok, at læreren selv staver og afkoder godt. Læreren bliver nødt til at kunne eksplicite og føre især de elever, som ikke umiddelbart lærer bogstav-lyd-forbindelser, videre. Læreren har også brug for at kunne gennemskue og påpege frem-skridt i fx elevernes staveudvikling – og planlægge tiltag, således at dette sker i umiddelbar sammenhæng med det, eleven nu kan. Det viser han gennem henvisninger til en række undersøgelser, som påpeger, at der er en tydelig sammenhæng mellem læreres viden om skriftsprogets opbygning og elevernes tilegnelse af skriftsproget.

Den foreliggende bog er den første, som peger direkte ind i den pædagogiske opgave – at tilrettelægge læse- og staveundervisning.

Der henvises til tidligere, meget omfattende værker, som beskriver det danske skrift- og talesprog, men den foreliggende bog er den første, som peger

direkte ind i den pædagogiske opgave – at tilrettelægge læse- og staveundervisning. Forfatteren har således tilpasset den viden, som bibringes læseren, og der er endvidere mange eksempler fra undervisningspraksis, der inspirerer til relevante overvejelser for en læse- og staveunderviser.

Oversigt over bogen

Bogen er opdelt i to dele, som overordnet handler om sprogets lyde og om det danske sprogs kobling mellem bogstav og lyd. Der er 48 øvelser undervejs, og bagest i bogen findes udførlige gennemgange af svarmuligheder.

Bogens første del er en komprimeret introduktion og gennemgang af det danske sprogs lyde, og der introduceres til værktøjet lydskrift. Her har forfatteren dels valgt den internationale IPA-lydskrift i en tilpasset udgave og dels den ældre danske Dania-lydskrift. IPA-lydskriften refererer til fx tungens og ganens stilling, når lydene frembringes, mens Dania-lydskriften støtter sig til udtalen af en række danske eksempelord. Argumentet for kompleksiteten med to lydskriftssystemer er, at forfatteren indtænker andre relevante og ofte anvendte lærebøger og hjemmesider, som læsere vil møde i deres studier og interesse for det danske sprog, fx Carsten Elbros Læsning og læseundervisning og Erik Hansens Dæmonernes Port, hvor Dania anvendes, og hjemmesider, som fx Den Danske Ordbog (ordnet.dk/ddo) og bogstavlyd.ku.dk, hvor IPA bruges. Heldigvis reduceres kompleksiteten dog noget, da der i eksemplerne i teksten oftest bruges IPA-noteringer, men den interesserede kan bagest se svar på øvelser i begge lydskrifter. Bogens første del introducerer desuden til taleorganer, som også er centrale for IPA-noteringerne, artikulation, konsonanter og vokaler – og ganske kort også til stød og tryk på dansk. Når det er muligt, inddrages relevante eksempler for undervisere, men selvfølgelig er det komprimeret, fagligt stof med mange begreber for en ny læser. De mange øvelser understøttes af et praktisk pædagogisk tiltag, idet bogens højre flap er udstyret med lydskriftalfabeterne, som kan bruges undervejs til læsning og øvelser.

Bogens anden og kortere del bringer denne viden i anvendelse i en beskrivelse af kompleksiteten i bogstav-lydforholdene på dansk og demonstrerer

endvidere, hvorledes denne viden kan bringes i anvendelse i vurderingen og udformningen af relevante læse- og staveøvelser, ligesom der også peges på, hvorledes lærerens analyse og vurdering af elevernes læse- og staveprøver kvalificeres.

Bogens force er, ud over det solide faglige grundlag og den komprimerede fremstilling, forfatterens kendskab til undervisningsområdet. Ligeledes er de mange eksempler, som inddrages undervejs, pædagogiske, fordi de over for læseren løbende tydeliggør, hvorfor dette lidt tunge stof er relevant for en bred gruppe læse- og staveundervisere: dansklærere i indskoling, undervisere af elever i fx ordblindvanskeligheder og undervisere af voksne i kursustilbud som fx Forberedende Voksenundervisning (FVU) og Ordblindeundervisere for unge og voksne (OBU). Forfatteren har valgt at rette eksempler og øvelser i bogen til disse grupper, og jeg anbefaler bogen til disse uddannelser – samt til alle interesserede læse- og staveundervisere.